

Társadalmi egyensúly

Ezen a földön tudunk csak élni, és mindnyájan egyszer élünk. Amennyire fölünk telik, szeretnénk úgy elrendezni a magunk és az utánunk jövőök sorsát, hogy viszonylagos — a körülményektől függve ugyan, de mindig nagyobb — nyugalom vegyen körül bennünket. Egyesek eljutnak ahhoz a csöndes gondolathoz, ha mi nem háborgatunk senkit, minket se háborgatnak. Ha nem szólók, nem fáj a fejem, és nem is török be akkor se, ha látom a disznóságot, hiszen nem mondom meg senkinek.

1.

Jobb lesz talán, ha példát mondom. Mindenki megrökönyödött az egyik tantestületben, amikor közülük az egyik — nevezük Hatalmas Jánosnak — nagyobb polcra került. Erdemei ugyan vannak — senki nem ismeri jobban az ide és oda vonatkozó jogszabályokat, mint ő, jelentés nála soha el nem késett, és „fegyelmezetlenség” az ő keze alatt egyszer se történt. A főntéket, akik tovább emelték, azt mondták, ez az ember tud vezetni, nagyobb földadatot is rá lehet bízni. Munkatársai viszont azt mondták, Hatalmas János csak a biológiai szervezetség tekintetében mondható embernek, egyébként nem. Az iskola tanítónője másfél éves kisfiának eltört a karja. Akiben az anyaság érzésének a szikrája is él, kapja a gyereket, és fut vele a kórházba. Elengedhetetlen következmény, amíg a kórházban jár saját gyermeke mentése, gyógyulása, kinyitása enyhítése céljából, nem tarthat sem írás, sem olvasás órát. Megszólalt tehát Hatalmas János, és ki-mondta a szentenciát: Kartársnó kedves, mint ember, nagyon megértém önt, de mint pedagógust nem engedhetem el. Az iskola érdeke a társadalom érdeke, az pedig nem szenvedhet csorbát!

sok közül, hinni lehet, János nem megy tovább. Az a szemforgató játék nem is jutott eszükbe, hogy „eldicsérni” a legjobb valakit, mert akkor lehet legelőbb megszabadulni tőle, és egyszer úgyszólván a nyakát. Egyszerűen nem szóltak semmit. A tanítónő se szólt.

Sokszor hallani, sorozatos jó szándékok bukhatnak meg közömbösségeink miatt. Közömbösek lennénk? Vegyük azt a példát ez sem kitalálás —, hogy egy másik Hatalmas Jánosnak ellenfele támad, Alacsonyabb János személyében. Meglátja, amit meg nem látni lehetetlen, és szövé is teszi, mert kötelességének érzi. Igaz, hogy a társadalmi igazságszolgáltatás teljes apparátusával mellette áll, emberek sokaságának igazságérzete helyesli a lépést, mégis elindulhat a tripla csavar. Alacsonyabb János nem fér össze a főnökkel, tehát összeférhetetlen. Netán: törtető.

Nem jönnek össze lakószövetkezeti közgyűlésre anynyian, hogy határozatot tudjanak hozni? Elhangzik a vád: közömbösek a tisztelt lakótársak. Nem hangzik el viszont, hányszor jártak bent, hogy javítsák meg a lépcsőházi kapcsolót, hogy söpörjék a lépcsőházat, hogy segítsenek a garanciális porlekedésben, hogy csináltassák meg a csöngőt a kapuban, mert a postás visszaviszi a pénzt, ha nem csöngtet vizsát a nyugdíjas, hogy ne adják ki a közösen használt helyiséget garázsnak? Aki netán éppen közgyűlésen teszi mindezt szövé — nem alázatosan, mert azt soha nem cselekedte, oka sincs rá, — azt előbb gondolják megint összeférhetetlennek, handabandázónak, hóbörgőnek, mint rendes embernek.

2.

Közömbösek lennénk? Azért nem szólt a tanítónő, és a többi tanító-tanár, mert nem érdekli, mi történik azután? Tagadni se lehet, vannak emberek, akik valóban legyintenek akkor is, amikor nem szabadna legyinteniük. Szeretnék azonban fölvetni egy gondolatot: nem biztos, hogy ott keressük a hibát, ahol van.

Vegyünk egy kis csoportot, mondjuk, egy hivatali osztály dolgozóit. Amennyire emberi tökéletességre törekedhet valaki, őt ezt teszik. Jók, egymást nem fúrják, munkájukat pontosan végzik, a másik feleségét vagy férjét nem szeretik el, észreveszik és tisztelik szomszédjukban az értéket. Ha közbü pottyán egy másfajta ember, aki törtét, aki nem szívbarjos, amikor a másik nyakába kell másznia, hogy magasabbnak látsszon, aki agyafűrt és rosszindulatú, könnyen megeshet, hogy ez a senkiházi jól érzi magát.

Miért? Mert ebben a csoportban nincs természetes el-lenség. A társadalmi rossznak ellentéte ugyan a társadalmi jó, de nem ellenfele. Akár táplálója is lehet. A tanítónő nem ment el panasza-ra, nem kereste az igazát, mert azt hitte, akkor ugyanolyan eszközökkel dolgozik ő is, mint Hatalmas János. Tudja, hogy az ő fejére állt rá, de nem rázza le, mert akkorát esne, hogy kitérné a nyakát. Ő pedig senkinek nem akarja kárát.

Elámulunk néha, amikor egy nagy sikasztás fölszínre kerül, és megkérdézzük, nem tudtuk róla a körülötte levők? Itt-ott kiskirályok tündökölnék? Miért hagyják, akik vele dolgoznak? Bocsánatot kérek a hasonlatért, az embert én tisztetem, és becsülni szeretem, de az embertelenségen rajtakapott embert a kolerádobogárhoz tudom csak mérni, amitől minden hasznos madár úgy undorodik, hogy nem vágja bele a csőrét. Ettől érzi jól magát a kártékony bogár is, a hernyó is. A nagy társadalom ugyan hivatalból per-metez az ilyen emberek ellen, de — folytatassuk az előző hasonlatot — kialakulhat-nak ellenálló egyedek is.

3.

Azt hiszem, a hiba mégis csak bennünk van. A társadalom legkisebb csoportjának is tudnia kell védeni magát a kicsi bogarak ellen is. Eppen azért, mert az egészséges ember, aki egészséges környezetet akar maga körül, undorodik tőlük. Azt hiszem, nem elég, ha megvetésünk jelét elfordulunk tőlük. A társadalmi egyenlőt állandó készenlétet ki-lakulhat.

Horváth Dezső.

Ezüst

A Kosovo megyei Prizrenben (Dél-Jugoszlávia) a Fami-pa fém- és műanyaggyár részéként új üzem épül. Itt a villamosiparban szükséges drótokat, ezüst forraszókat, finomított ezüstöt, ezüstport állítanak majd elő.

Az alkohol mint üzemanyag

Az Egyesült Államokban egyre nagyobb népszerűségnek örvend egy újfajta üzemanyag: alkohol és benzin keveréke. A Pilot Petroleum Co cég már értékesíti benzin-kútjainál az új keveréket, amelynek 90 százaléka nem etilzett (alacsony oktánszámú) benzin, 10 százaléka pedig alkohol. A keverék ára valamivel magasabb, mint az

alacsony oktánszámú benzinné, de a keverék alkalmazásával 5 százalékkal csökken az üzemanyag-fogyasztás. Tekintettel a kőolajból készült termékek emelkedő árára, az alkoholos benzin felhasználása gazdaságosabb. A keverék alkalmazása nem igényel semmiféle változtatást a gépkocsi motorjának konstrukciójában.

Döntött a Legfelsőbb Bíróság

Maradjanak a nagyszülőknél? — Végrendelkezés szóban, betegágyban — Az apaság megállapítása

Amikor a házastársak elváltak, két kiskorú gyermek bírósági határozattal az anyai nagyszülőkhöz került. Az apa négy évvel később, arra hivatkozva, hogy újból megházasodott, rendes lakása, jövedelme van, a gyerekek gondozását felesége vállalja, nála történő elhelyezésükért pert indított. A járásbíró, majd fellebbezésre a megyei bíróság, helyt adott a keresetnek. Törvényességi óvársra azonban a Legfelsőbb Bíróság mindkét ítéletet hatályon kívül helyezte és az apa kérelmét elutasította.

A Családügyi Törvény úgy rendelkezik, hogy a gyermekek elhelyezésének megváltoztatását abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság döntését alapította, később lényegesen megváltoztak, a gyermekek testi, értelem, erkölcsi fejlődése jelenlegi környezetükben már nincs biztosítva, és érdekük a másik szülőnél vagy más helyen történő elhelyezését teszi szükségessé — hangzik a hárózat. — A nagyszülők ragaszkodtak unokáikhoz. Egyebek között arra is

hivatkoztak, hogy az apa rendszertelenül, néha évekig sem látogatja a gyermekeket. Az apa ezt tagadta, s kijelentette: legalább évente kétszer fölkereste őket. A tárgyaláson azonban beismerte, hogy egy éve nem találkozott velük. Az is kiderült, hogy a nagyszülők unokáikat hosszabb időre, nyaralásra, szívesen átengedték volna apjuknak, az azonban ezzel a lehetőséggel nem élt. Viszont az apa sem vitatta, hogy a nagyszülők a kicsinyekről minden tekintetben megfelelően gondoskodtak, az idős házaspár lakáskörülményei pedig az övéknél jobbak. — Mindezekből nyilvánvaló, hogy megfelelő szülő-gyermeki kapcsolat nem alakult ki — hangzik tovább a határozat. — A gyermekek-nél az anyai és az apai szerepet a nagyszülők töltik be és biztosítják azt a családi környezetet, amelyből kiemel-néjük a kicsinyek érdekével ellentétes volna.

Egy súlyosan beteg asszony a kórházban látogatóban nála tartózkodó férfit megkérte: hívjon tanúkat, mert vég-

rendelkezni akar. A tanúk megjelenése után pedig kijelentette: minden vagyont a szóban forgó férfinak hagyja. Másnap meghalt. A szóbeli végrendelet érvénytelenségének kimondásáért az elhunyt testvére pert indított. A beperelt férfi viszontkérés-sellett élt, amelyben örökös-i minőségének megállapítását kérte.

Az alsófokú bíróság a ke-re-szetnek helyt adott és a viszontkeresetet elutasította. Ezt azzal indokolta, hogy a férfi gondoskodott a tanúkról, és a végrendeleténél a nagybeteg ágyánál is jelen volt. Ezért közreműködőnek minősül, ami a javára történt szóbeli végrendelet érvény-telenné teszi. Törvényességi óvársra a Legfelsőbb Bíróság más álláspontra helyezkedett és a végrendelet érvény-senek mondta ki.

— Közreműködő az, aki-nek a végrendelet tartalma kialakításában meghatározó szerepe volt — hangzik a határozat. — Ez esetben az örökösül kijelölt férfi mind-össze küldönc szerepet töltött be, amikor a beteg kérsére végrendelet tanúkat hívott. Hogy az aktusnál jelen volt, csupán passzív magatartás, ami a végrendelet megalko-tására nem hatott ki. A szó-beli végrendelet tartalma ki-alakításában az illetőnek semmi szerepe sem volt, ezért őt nem lehet közremű-ködőnek minősíteni.

Az apaság megállapítása iránt indított perben, ahogy az rendszerint történni szokott, a fiatalembert mindent tagadott. A csecsemő kilenc-hónapos volt, amikor réá, az anyára, valamint a járásbíró-vevővizsgálatot rendeltek el. Az eredmény: a bepe-relt fiatalembert apasága ki-zárt. Ezek után a járásbíró-ság a keresetet elutasította. A döntés ellen a legfőbb ügyész törvényességi óvással élt, aminek a Legfelsőbb Bi-róság helyt adott, a járásbí-róság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az ügyben új el-járást rendelt el.

A megállapítás szerint a vizsgálatot a férfinél egy hó-nappal később végezték el, mint az anyánál és a gyer-eknél. Ilyen esetben az anyát értesíteni kellett volna, hogy a vérvételnél személye-sen vagy képviselője útján részt vehet. Ez azonban nem történt meg, ami eljárás szabálysértést jelent.

A továbbiakban a Legfel-sőbb Bíróság iránymutatóul kimondta: tekintve, hogy a vérvétel alkalmával a csec-se-mő csak kilenc hónapos volt, egyéves kora betöltése után a vizsgálatot meg kellett volna ismétlni. Az Or-szágos Igazságügyi Intézet ál-láspontja szerint ugyanis egy-éven aluli gyermekek vérvé-ülajdnóság jellegei megállá-pításánál bizonytalan ered-ménnyel is számolni kell, ezért ajánlatos azt az egy-éves kor betöltése után újból elvégeztetni. Szükség esetén antropológiai vizsgálatot is el kell rendelni.

Ifj. Lele József

Hajdú Endre

Emlék a Tápairétről

A folyószabályzásig a Tá-pairét teljes terjedelmét víz borította áradások idején. Természetes határa volt a Tisza, a Maros, a Porgányér, a Bogdányér és a Lebőszi-get. Ez a közel 4,5 ezer holdnyi terület adta hosszú évszázadokon át Tápé népének az „életöt”: a gyékényt, a nádat és a halat. Később, fő-ként szárazabb időkben ugyanitt legeltették száz-számra nagyfőszálgákat. Az ekék az 1860-as évek táján jelennek meg. Fokozatosan termőre fordítják először a partos, majd az egyre száporodó vízmentes dűlőket is. 1940 körül szinte teljesen el-tűnik a vadvíz, a halászat és az állattartás helyébe lép a gazdálkodás. Ez időre már sok tanya és istálló áll a Rétbén, amelyek nagyrésze a nagyárvíz idején épült — szükségképpen. Természetes, hogy ezek a tanyák a hátsá-gokon épültek — Lebón, Pa-jorban, Malajdokparton és a távolabbi Sirhőgyben, de so-kan telepedtek a Porgányér-partra, a Súlymosba, a Hosz-szúéregyhátra és Vetyébe is. A térsztagosítás a Tápairét-en 260 gazdatanyát és 44 különálló istállót talált. A népsűrűsége jellemző, hogy Pajorban, Lebón, Kutasban és később a Szilveszter ma-jorban iskolát építenek, sőt 1928-tól önálló búcsúúrtási joga van a Tápairétnek. Ta-lalja kitűnő termőföld, amely-re sok vásárhelyi állattartó gazda, szegedi nagybérlők, makai hagymatermelők és egyre több tápai kisbérlő is kitelepszik. Valamennyit a könnyű haszonszerzés vágya hajtotta ki, de mindez má-ra csupán emlék.

A mai Tápairét olajmező. Megszűntek az iskolák, el-pusztult a gazdag, színes ta-

nyavilág. Az egyik legrégeb-bi tanyafundamentumon, Le-bón is összedől már a Far-kas-tanya, amelyben sokat megfordult Móra Ferenc is.

Terhes Györgyék háza az Országútszélen van. Lakat-lan. Roza néni, a gazdaasz-szonyt a faluban, egyik fiá-nál találom meg. Fialatosan jön elém. Pedig ő igazán el-mondhatja magáról, hogy nem szállt el fölötté az idő nyom nélkül, hiszen egy szá-kajtóra való gyereket szült, ma 92 esztendő. Amikor — a századforduló táján — ösz-szeházasodtak az urával, át-mentek ők is a Tápairétre életet kezdeni. Építettek egy csömpölyegtanyát, nádtetőt varrtak rá, aztán „gyűj-jön, aminek gyűnni köll”. A ta-nya körül két hold jussföld volt. Abban több volt a víz, mint a termőre fogható. Vet-tek egy tehenet. Ingeny le-gelt az útszélen, aztán bor-jadzott, nem is egyszer. Az-tán, ahogy nekiindultak vol-na az életnek, jött a háború. Roza néni egyedül maradt az apró gyerekekkel. „Tizen-negybe” vitték el az uramat, majd csak húsz november-be szabadult. Hat év nagy idő, nagyon nagy. De Roza néni nem adta föl. „Szántot-tam, vetőttem, arattam. Ugy kaszáltam én, mint a másik embőr. Akkoriban nagyon sok réti asszony mögfogta az ekeszarvát, mög ám.” Vett még egy tehenet, meg kis-malacokat. Tavaszokon öt-hat tyúkaljnyi csibe, kacsa kelt, de volt ott gyöngyös, meg liba is sok. „Mink ügyé, ezökből pézöltünk. Vót, hogy egyszerre négy köcsög tejet is hátaltam Szögedébe a Klivi-nyihon, mög aztán a somo-gyi telepi tejesöknek is so-kat elattam. Télon mög hí-zaltam a libákat, pulykakat,

azt horttam a Hűtőházba, jó pézt fizettek érte.” Mire a férje megszabadult a fogság-ból, Roza néni a faluban vett egy házat, amibe lakót ra-kott. De az ember nem sze-rette a vele való vesződsé-get. Eladták és az árából a régi tanya helyére egy új, nagyobb, piros-cserépes ta-nyát építettek, amihez ap-ránként még 15 hold földet „szöröztünk”. A gyermeká-l-dás megint csak látogatta a házat, s a sok gyerek mun-dájára is számíthatott a csalá-d. A saját földjükön túl olykor másét is művelték ré-szről vagy fizetésért. Egy-szer csak megindultak a gyerekek, repültek ki az apai házból, házasodtak. Vala-mennyi a faluban épített új házat. 1960-ban, majd 1970-ben nagyon sok család — fő-leg fiatal — fordított hátát a kinti életnek. Csak néhány idősebb pár maradt a Rétbén, de amikor egyedül ma-radt, az is behúzódott a fa-luba, legtöbb valamelyik gyerekehez. Roza néni hat évvel ezelőtt hozták be. Áll még a tanya, mint a többi még meglevő — romosan. „Asszonyák a gyerekek, hogy mögértött mán az agyonüté-sre”. Amíg ezt mondja, köny-nyes lett a szeme. Nagyon jó helye van, semmiben sincsen hiánya. Mégis azt vallja, hogy „szebb volt, sokkalta jobb volt odaát, mert akkor még fiatalabb vótam mög erős. Mögáztán segíthettem a gyerekeket is”. Hát igen. De mit tehetünk, az idő már eljárt. Búcsúzáskor kezét szo-rítunk, úgy embőrszen. Mert a réti asszonyok kezét az ekeszarv, meg a kaszanyél edzette. Tán még most is nekilendülne, de a 92 év már figyelmezteti.

A rózsaszín madarak titka

Lassanként a szubtrópusi éghajlatú Azerbajdzsán válik a rózsaszín flamingók másod-ik otthonává. Ezek a ritka madarak csak a teletek töl-tötték itt, s a Kaspi-tenger északkeleti partjain fész-keltek. Az idén körülbelül 200 madár maradt nyárra is a Kaspi-tenger tülso partján, a Lenkorán melletti termé-szetvédelmi területen.

Az ornitológusok keresik a titok nyitját. Véleményük szerint az új fészkelőhely a flamingók gyors szaporodása következtében jött létre. A madarak elhagyják a meg-szokott vidékeket, hogy a rez-ervátum nehezen megköze-líthető részein új fészkeket építsenek maguknak. (APN)